

Piros hajnal hasada, égi madár rettene

ORVOSIJELENTÉS

„Gorgo D. Gorgo elvtárs, a Munkáspárt első titkára, az Államtanács elnöke tudómegetegedésben szenved. A betegség az utóbbi időben sárgaság nyomán fellépett szövődményekkel és májelégtelenséggel súlyosbodott. A megfelelő gyógykezelést alkalmazzák.”

Érezte, hogy megy ki az életből, s amikor a fehér köpenyes, kitüztült arcú emberek hatalmas gyertyái hajladoztak fölötte, tűrő szenvedéssel nézett rájuk, mint aki ezután többet remél a gyógyítók irgalmától, mint saját hatalmától. Miután azonban egyedül maradt az alattomos csendben, szeretett volna kiugrani az ágyból, hogy üvöltve döngesse az ajtót, majd szétüssön az odaseregülő akadémikusok, professzorok között, s fenéken rúgja az egészségügyi minisztert. „Egy kis daganatocska! — gondolta dühöngve. — No és nem tudják elkergetni onnan a jobb oldali kapuból, hogy többé vissza se térjen?! Sok tehetetlen trotli, sok tökfef, majd ha föltápázkodom, rendet csinállok közöttük, és kisöprök a fejből minden szemetet!”

Ismét elbágyadt, reménytelenül pihegett, gondolatai tétován és idegenkedve érintettek meg minden tárgyat, emléket, semmin sem akartak megállapodni, s egy idő után mindig ugyanahhoz az élményhez tértek vissza, amely zavaros vizű árokként meredt eléjük, ahol megtorpantak. Ez az élmény találkozása volt az öreg-asszonnyal, aki húsz esztendővel korábban egy tavaszi napon eléje merészkedett, hogy a fiát követelje tőle, az ő egyszülöttjét, akinek akkor már rég szétloccsant az agya egy piszkos kurblivas ütésétől...

Ahogy később az őről megtudta, az az asszony szinte hajnaltól ott sírdogált a pártszékház lépcsőjén a hűvös ég alatt; nem lehe-

tett tudni, miként került oda a szomorúságnak ez a magasból alá-
hullott gomolyagja, de ott volt. És egy idő után az ő is észrevette
az épület jobb szárnya előtt sötétlő gubancot. Jó ideig fontolgotó
kíváncsisággal nézegette bódéjából, hogy kutya-e vagy nagyobb
varjú/de aztán gyanakvón kilépett őrhelyéről, pár lépést tett a je-
lenség felé, s közben a zubbonya alatt kellemesen megcsiklandoz-
ta valami, hirtelen értelmet adva a többnapos strázsálásnak. Már
egész szervezete készen volt, nagyot nyelt, csizmanadrágja zsebé-
ben a pisztoly agyát markolta. Miután odaért, körbekerülte a fur-
csa göncöt, megnézte innen is, onnan is, s mikor látta, hogy egy
parasztasszony gubbaszt ott homlokát a térdéhez szorítva, dühös
csalódásában szerette volna a magasba kapni tekintetének kétágú
villájával, s messzire vetni onnan.

– Mit keresel itt, hé?! – pillantott körül. – Hordd el magad,
de gyorsan, hallod?!

Csizmája hegyével megbökdöste a kőccsomót, az asszony
azonban meg sem mozdult, csak bólogatott folyamatosan, felső-
testét himbálva, és hangja olyan volt, mintha sírva imádkozna.

*Piros hajnal hasada,
Égi madár rettene.
Tekintsétek Máriát,
Mely siratja szent fiát.*

Utána még inkább összehúzódott, csontjai halk vinnyogással
egymásra hajoltak, mint az öreg kosár vesszői, és csak ült a lép-
cső jégtömbjén, amelyet néha már forrónak érzett maga alatt,
mert a kőlapok éjszaka magukba szívták a hideget rózsaszín ere-
iken át, hogy most a fiát sirató Mária szobrává fagyasszák a sze-
rencsétlent láthatatlan hullámaikkal. Voltak pillanatok, amikor
Forrásné úgy érezte, hogy a szíve kihül ruházatának langyosodó
hamuja alatt, mint a sült gesztenye, ha szétgurul a földön, de az
ismétlődő apró rúgásoktól megelevenedve ismét felsírt:

*Ó, fiam, fiam,
Szerelmes szent fiam,
Hétszer meghalnék
Érted, ha lehetne.*

Az őr most hátralépett, már-már keresztet vetett, de a kísértő szándék felismerése csak még ingerültebbé tette. Megint széttekintett, s mert félt, hogy valamelyik emeleti ablakból figyelik ezt a máléberci tétlenséget, fejbőre viszketni kezdett a Lenin-sapka alatt. Fölemelte az asszonyt, hogy elvonszolja onnan, de amikor az reápillantott a ráncolt bőr alaktalan keretébe szorult kis üvegdarabkákkal, ismét elgyámoltalanodott, s amint megszólalt, hangja inkább rimánkodó volt, mint fenyegető:

– Szedd már föl a vén csontodat, no!... Végül is mit akarsz, hogy erőszakot alkalmazzak?

S mindjárt utána ijedt kíváncsisággal figyelte, vajon lüktet-e még élet a köccsomóban.

– Nem óhajtok én semmit! – hallatszott valahonnan távolról.

– Csupán azért jöttem, hogy adjátok vissza a fiamat! Negyedik napja kóborolok ebben a böhöm városban, és mindenünnen elkergettek, de innen nem megyek, amíg Istvánomat meg nem látom... A pártnak tudnia kell róla, mert vezető férfiú volt ő közöttük, amíg meg nem irigyelték azt a sok eszét a lelkem gyermeknek!

– Zavaros beszéd ez, egy szót sem értek belőle! – mondta az őr. – De most már elég volt, tágulj innen, ha mondom!

Megragadta a karjától, odébb penderítette, s még egy fenyegető mozdulatot is tett, mintha utána akarna rúgni, de Forrásné nem ment el most sem, csak tátogva billegett a lépcsőn, akár a megszárnnyalt madár. Az őr várakozón nézte, hogy mit tesz ez a csán-gó arcú csodabogár, de újra viszketni kezdett a feje bőre a sapka alatt, mert sejtette, hogy látványosság nélkül nem tud megszabadulni ettől a makacs öregasszonytól, akit most meg tudott volna ölni.

ORVOSIJELENTÉS

„1965. január második felében Gorgo D. Gorgo elvtárs tudomegbetegedés jeleit mutatta, csekély mennyiségű nyákos-véres váladék kiköphögésével. A köpetvizsgálat nem mutatott ki semmi rendkívülit. A röntgenvizsgálat azonban beszűrődéses folyamatot állapított meg a jobb tüdőkapunál. Ugyanebben a dekádban megállapították a máj gyors nagyobbodását, amelyet kezdődő sárgaság kísért. A megfelelő gyógykezelést alkalmazzák.”

Megszagolta az ujjait, és bűdösnek érezte, s bár rövid szenvedési közben ügyes kezek naponta többször is észrevétlenül kicserélték ágyneműjét, már a párnából fölszálló szag is dögletesnek tűnt, mint a mocsaraknak a kigőzölgése, ahova az ő parancsára mindjárt az első szakaszban tizenötezer politikai foglyot tereltek ki, hogy elkezdjék a Duna-csatorna ásását. De a gépek csak hónapok múlva érkeztek meg, a rabok ödöngtek, a barakkok előtt tetvéskedtek a napon, s mikor ő a helyszínen megtudta ezt, elrendelte, hogy foglalkoztassák a foglyokat, s ha más munkájuk nem akad, fogdostassanak össze velük vízisiklókat a békalencsés tavakban, aki pedig nem teljesíti a normát, s nem mutat be legalább húsz pár kígyót, attól vonják meg a cigarettát, később pedig a kenyérfejadagot is... Végül mégsem tudta, miről jutott eszébe a mocsárvidék, akárcsak azelőtt a vénasszony, aki a fiát követelte tőle.

Az őr még mindig tanácstalan volt, s arra gondolt, talán jobb volna betuszkolni a síró nyanyát a kapu alá, mielőtt szórni kezdi átkait, de még arra sem maradt ideje, hogy a szándékát mérlegelje, mert Gorgo D. Gorgo fekete Fordja kanyarodott be a pártszékház előtti térségre, amely el volt zárva a gyalogjárók elől. Az őr futólépésben sietett vissza a helyére, megállt a bejárat mellett, fejét fölvetette, de a szeme sarkából továbbra is aggódón figyelte az anyókat, aki megalázottságából fölelevenedve elindult keresztben a lépcsőn, s miközben a kocsisor felé pillantott, görbe ujjával az arcráncait rendezte.

A sofőr nyitott ajtót a Vezérnek. Gorgo D. Gorgo ezúttal is mesterkélten fürgeséggel ugrott ki a kocsiból, s ugyanúgy indult el az épület felé pepita lovaglónadrágjában, barnán fénylő csizmáival, fején ellenzős sapkával. Magas rangú kísérői pár lépésnyire lemaradtak mögötte illem szerint, csak egy alacsony, sovány, bőrkabátos alak sietett előre, akinek a tarkója csupasz volt és eleven piros, mintha lefórázták volna. El akarta vágni a gyanús nőszemély útját, de bárhogy igyekezett is, Forrásné már integetni kezdett az elöl siető csizmás főtítkár felé, akit az újságokból ismert, és a nevéen szólította. Gorgo D. Gorgo megállt, a kísérők léptei is elakadtak, és valamennyien meglepődve fordultak a tolakodó irányába, a riadtság azonban egykettőre tartózkodó idegenkedéssé változott az arcukon. Az őr egyre rémültebb lett, a képe vörös

gömbbé fűvódott fel, aztán mintha a hólyag száján elpattant volna a zsinég, folyamatosan süvöltő hang jött ki belőle.

Mire a Vezér közelebb ért, az, öregasszony a sietségtől és a reménykedő fölbuzdulástól kifulladt, tenyerét a szívére szorította, s egy ideig szótlanul ingatta könnyes arcát. Gorgo D. Gorgo intett a sleppnek, hogy várjon, s ekkor Forrásné ismét erőre kapott:

– Szánjon rám egy percet, főtitkár elvtárs, az Isten is megáldja érte! Csak egy perccskét, nem többet!... – Pihegve fölmosolygott az égre, aztán folytatta: – Kilenc levelet írtam magának, de egyre sem kaptam választ. Pedig a főtitkár elvtárs ismeri a fiamat. Ő is végigjárta a kálváriát a meggyőződéséért, bizony... Nem emlékszik a házunkra ott a köörszágban? Egy este az én Istvánommal érkeztek, nagy veszedelemből menekültek hozzánk, és én túrós-puliszkát főztem vacsorára. Maga még nevetett is, hogy cérnával vágjuk a puliszkát, de később azt mondta, ilyen finomat még nem evett. Szállt fel a gőz a petróleumlámpa fényébe, s maguk valami rettentő nehezet forgathattak a fejükben, mert az álluk mind az asztal szélén volt...

Ennyi beszéd után az Államtanács elnöke kissé kedélyes meghökkenéssel várta, hogy mit akar, hova fog kilyukadni ez a furcsa teremtés, akinek agyagkorsószerű arca most fölrémlett előtte a múltból frissebben és csillogó zománccal, repedések nélkül, elhasznátság nélkül. Még hátra is lépett, úgy akarta szemügyre venni a nagykendős látomást, mint azokat a rögeszmés elszántakat, akik keresztbe feküdtek a kocsija előtt, vagy erőszakkal leveleket gyűrtek a zsebébe a nyílt utcán.

Miután az öregasszony elsírta, honnan jön és kicsoda a fia, Gorgo D. Gorgo már nem feszült úgy hátra, hanem fürkészni kezdte Forrásnét, meg akart bizonyosodni, vajon az-e, akinek mondja magát, vagy háborodott elméjű tolakodó. Várakozását kétkedő szájalom és valami szomorú gyanakvás váltotta fel, amely mindig ott sötétlett nagy, kabátgomb szemében, beárnyékolta betegesen fehér és nagyon is széles arcát, s megmerevítette keskeny peremű nagy száját. Mindez csak pillanatokig tartott, utána az épület felé fordulva integetni kezdett:

– Hé, őrség!...

És amikor a szolgálatos kapus elősietett, fenyegetően belémeredt az arcába.

– Mi történik itt?! – kiáltott rá. – És mit gondolsz, miért

vagy te ideállítva?! Hogy a verebeket számláld?! Tessék azonnal gondozásba venni a vendéget! Faggasd ki, hogy éhes-e, szomjas-e, és ha fáradt, vedesd át a vendégszobába!... No gyerünk, ne tátsd a szád, mert feneken rúglak, hallod?!

Most az asszonyhoz fordult, mintha ő akarná betessékelni az épületbe, de csak megérintette a jövevény vállát, s ugyanazzal a sietséggel folytatta útját, mint azelőtt, amikor a kocsiból kiugorva a székház felé indult. A kísérők pedig, akik szétszóródva, mozdulatlanul álltak a lépcsőn egy félbeszakadt játszma sakkfiguráiként, megkönnyebbülve föllélegeztek; az volt az érzésük, hogy nem csak két-három perc telt el az ostoba alkalmatlankodó felbukkanása óta, hanem talán egy óra is, s még mindig ellenszenvvel pislogtak felé.

ORVOSI JELENTÉS

„1965. március 2-án a köpet górcsővizsgálatai daganatsejtek jelenlétét mutatták ki. A klinikai és laboratóriumi adatok alapján tüdő- és májdaganat diagnózist állapítottak meg. Tekintve a megállapított betegség súlyosságát, neves külföldi szakorvosok, májspecialisták, tüdőorvosok és onkológusok csoportját hívták meg az országba, akik megerősítették a diagnózist.”

Forrás Mária kevés ideig vendégeskedett a pártszékházban, a sors úgy akarta, hogy minél hamarabb beteljesedjék a végzete. A feleselón sziszegő vécék előterében, ahova kérésére először is bevezették, hogy tisztálkodjék és megkönnyebbüljön, friss olajfesték szaga terjengett, s minden oly ridegen tiszta és érintetlen volt, hogy a nikkelezett csapokról és a csempékről visszaverődő fények csillogásában-villogásában nem is mert az ülőkére kuporodni, inkább megtartóztatta magát.

Amikor kijött onnan, a felügyelő kicsiny szobába kísérte, amely hűvös volt és szövetszagú, ő pedig a kendőjét megoldva leereszkedett az egyik tapétázott székre az asztal mellé. A sezlön fölött a falon Gorgo D. Gorgo mellképe függött; itt sem mosolygott, hanem szomorúan szigorú és tárgy nélküli tűnődéssel nézett le az emberekre és az egész országra. Negyedóra múlva ugyanaz a férfi rizseshúst hozott neki, amolyan piláffélét, de oly zsíros volt, hogy a rizscsomók apró szigetekként emelkedtek ki a sűrű léből. Szótlanul tette le a kést meg a villát a felszolgáló, egy másik tá-

nyéron savanyú uborkát hozott, térült-fordult, gyümölcscsel, hűsítővel tért vissza, de akkor sem kérdezett vagy szólt. Még a szuszogását sem hallotta az asszony, miközben fölötte hajladozott, és az is furcsa volt, hogy khakiszínű nadrágja fölé fekete kabátot vett, hogy ne lehessen tudni, civil-e vagy katona...

Ez a némaság hamarosan rossz sejtéseket ébresztett a vendégben, mintha félig-meddig már le volna tartóztatva, s bár hajnal óta nem evett, a gyomra úgy összeszűkül, hogy csupán néhány szem rizset nyomott szét lassan és undorodva a nyelvével, s kortyintott rá egyet a gyümölcsléből. Aztán egyedül maradt. Megint fölnezett Gorgo D. Gorgo elvtárs képére, de bárhogy fordította is az arcát, a tekintetük nem találkozott, mert a Vezér figyelme másfelé irányult, talán önmagába. A fiát kereső anya pillantása mégis egyre sűrűbben röppent fel hozzá tétova kis reménységgel, hogy a főtitkár minden percben benyithat hozzá, hogy a fájdalma felől faggassa és megbátorítsa vigasztaló szavakkal ebben a bútor- és szőnyegszagú szobában. De a Vezér nem jött, nem jött...

Helyette úgy alkonyat körül két rövid bőrkabátos, fiatalabb férfi zörgetett be hozzá nagy zajjal, kacagással. Még a szobából kilépő pincérfélet is dögönyözni kezdték, úgy hogy az leejtett egy villát a tányérról; utána őt emelték fel a székről, és kétoldalt mindjárt belé is karoltak, mintha régóta ismernék. Mindkettőjük haja rövidre volt vágva, erős parasztcuk volt, s miközben végigvezették a folyosó szőnyegén, még a hangjukból is borbélyszag áradt. „Hai, mamă, hai! – biztatták – Mérgem la fiul dumitale!” Az épület hátánál kőberes terepjáró kocsik állt, őt fölemelték a levegőbe, s úgy tették le, hogy tüstént el is helyezkedhessenek a motyójával a jobb oldali padon.

Forrás Mária nem tudta, merre s hova mennek; hol előrebillent, hol hátra a gyér fényben, amely egy apró ablakon szüremlett be, így csak a kocsik padlózatának egy-egy fémpántos sávját látta, s szomorú tűnődéssel egymásra tette nagy, eldolgozott, férfias kezzeit; ezek is oly kékeszürkének mutatkoztak, mintha már nem volna bennük élet. Sokáig egyenes úton mehettek, mert többé nem kellett félnie, hogy lefordul a székről, s az életén merengve rá-rábólintott saját mélázatára. Egy idő után, amikor a szeme kezdett hozzászokni a benzinszagú homályhoz, szemben, a másik pad alatt jókora terméskövet pillantott meg, ellapított ökörféjhez hasonlót, amely bőrszíjjal volt átkötve, a szíj végén pedig hurok

volt. „Ejsze ilyen lehetett Dávid parittyája is!” – gondolta, hogy bár félenken egy szikrányi kedéllyel világítsa meg a sötét ketrecet, hiszen ha jól értette, Istvánhoz mennek, de hamar ismét elcsüggedt, és nyekeregve elkezdte a maga siratóénekét:

*Harmadnapján megfoganak,
Külapuhoz megkötének,
Vaskesztyűkkel megverének,
Vasostorokkal megostorozának.*

Éjfél körül, amikor a kocsi reflektorfényében sápadtan föllobogott a náderdő fala, már közel jártak a folyóhoz. Kavicsos szigeteken, tócsákon vágta át, feketebodza és számarkenyér buja tenyészete között; bogáncsok magházai hanyatlottak hátra az ütköző előtt, borostás fegyencek és iszap meg korhadás szagát hordta a szél, mert a folyó felső szakaszán hatalmas esőzések voltak az elmúlt napokban. Nemsokára megálltak, hogy tájékozódjanak, s miközben Alexa, a sofőr vizsgálódón nézelődött az éjszakában, s a jobb első kereket öntözte a megszokott sunyi testtartással, a lámpák fényében füstként szállt a vizelet párja.

– Hogy az ördög vinné el! – káromkodott, miután visszaült a kormány mellé. – Semmi kedvem az efféle munkához!

Sógora eddig szótlánul szívta a cigarettáját, s miközben föl-fölizzott a parázs az ujjai között, látni lehetett szürke és merev arcát, még a bőrkabátján is valami hideg, fémes kékség derengett. Azután kihajította a cigarettavéget a leeresztett ablakon, kis ideig arra fülelt, amerről a gátról leszakadó víz morajlott, s csak később szólalt meg:

– Ejnye, de finnyás vagy, Alexa!... Nagyon jól tudod, hogy nem szeretem a lelkizést, és ha a párt arra kérme, hogy anyámat áldozzam fel érte, azt is megtenném!

Alexa furcsán megriadt, ide-oda kapkodta a kormányt, hogy ne kelljen válaszolnia. Mindig is lappangott benne egy parányi gyűlölet a másik iránt azóta, hogy elvette a húgát, Lukréciaét, s ha megbocsátottá is neki kapavágású száját és a rózsaszín fejbőrére tapadt gyér hajzatát, amelyet az Adonisz név ráhája csak még nevetségesebbé tett, nem tudta elfelejteni, hogy sógora népi rendőrként került a belügyhöz, s aztán egyik napról a másikra a kaptányi rangig vitte fel az öt elemijével. Ugyan ki nem tudta ezt

Hosszúmacskáson?... Hallgatni szeretett volna most, de végül mondania kellett valamit, nehogy nyúlszívűnek képzelje őt.

– Ha teszem azt, egy angol kém vagy más hasonló alak kerülne a kezembe, megnyivasztanám, elhíheted nekem, de egy ilyen öregasszonyt hazaküldeni... Szóval ehhez gyomor kell, frátyé!

A kapitány most olyan hangot hallatott, mintha böffentene, és előbbre nyújtotta a lábát:

– Honnan tudhatod, hogy ki a becsületes, és ki a gazember?... Az ellenség néha ártatlanok képében nyilatkozik meg, sőt foghíjas bábák arca mögé rejtőzik, hogy ártsen nekünk. Ej, sógor, vigyázz, nehogy osztályidegen eszmék fertőzzenek meg, mert akkor többé nem ismerjük egymást!

ORVOSI JELENTÉS

„Gorgo D. Gorgo elvtárs betegsége tovább súlyosbodott a daganat támadó és terjedésre hajlamos jellege következtében. Erős sárgaság, máj- és veseelégtelenség állt be. A továbbiakban is a megfelelő gyógykezelést alkalmazzák.”

A haldokló főtitkár ezerszer is megszagolta az ujjait beteg ösztöne szerint, mert a képzelt párák ismét szagatni kezdték a gyomrát, szeme az okádás ingerétől megfeszült üregében, zavaros könnycseppek futottak alá az arcán, s miután a tehetetlen vergődéstől kimerült, jó ideig álom és ébrenlét között lebegett. E bizonytalan állapotban egyszerre ismét eléje tűnt Forrás Mária, a fiát követelő asszony, és életének utolsó óráiban hatalmas indulat ébredt benne, az izzó gyűlölet szinte elzsibbasztotta minden fájdalmát, és úgy érezte, felbomló teste tömött, erős, egészséges hasábbbá szerveződött ebben az izzásban, s az ágy fölé emelkedve elindul egy irányba indulatai szerint, mint a rakéta a maga pályáján.

„Igenis, Forrásnak pusztulnia kellett, mint a veszett kutyának! – gondolta, és a szeme most ijesztően nagy lett a sötétsárga arcában, mint a tóklámpásba vágott ékek. – Míg a *lerben* sínylődtem, ő az első titkári székig verekedte fel magát, noha tudta, hogy én ezt nem tűröm, frakciózásnak fogom ítélni minden lépését, és mihelyt fölbukkanok a mélyből, elveszett!... Talán azért raboskodtam, hogy nekik kaparjam ki a sült gesztenyét, a magyaroknak és a zsidóknak, akik kilencszer annyian voltak a pártban, mint mi?!

Ha nem veretem agyon, ma ő ül a főtitkári székben, mert a mérnök úr tudta, hogyan lehet közel kerülni ésszel és buzis mosollyal a szüzek meg a fatarók szívéhez!... De csak tápáskodjak fel, mert isten bizony egy bangyinát és egy büdös zsidót sem tűrok meg a pártban, sem az államgépezetben! Majd elvégzem én a nagytakarítást, ne féljetelek!”

Úgy felindult ezen az emléken, hogy mihelyt kimerülten lehunyta a szemét, ismét kábult öntudatlanságba merült.

Alexa oldalvást a sógorára pillantott, és a sötétben is látta, ahogy puhán leffeg az alsó ajka az önteltek, az oktondiakat lemosolygók mosolyától. „Bizonyára előléptetésre is számít e küldetés sikeres befejezése után – gondolta. – Bezzeg a fosztogatás napjaiban hajnaltól sötétedésig s utána még inkább hordta a szekrényeket, sezlonoikat, szőnyeget, kályhát az elhagyott lakásokból, mintha a garázdálkodóktól rekvirálta volna el a szajrét karján a néprendőrök szalagjával. Udvarán tornyot rakott nyúlketrecekből, amelyeket nyulastul fuvarozott haza, de annyira beleszédült a rablásba, a harácsolásba, hogy egy maréknyi gabonát sem vetett oda a csupa csont-bőr csincsilláknak, belgáknak, s azok egytől egyig megfagytak éjszaka a nehéz télben, s reggelre úgy ellapultak a ketrec alján, mintha pogácsából volnának.”

Meg akarta kérdezni Adonisztól, tart-e még nyulakat, hogy ezzel is emlékeztesse azokra a napokra, de a kocsi most orral előre bukott, és megrekedt az iszapban. Százötven-kétszáz méternyire lehettek a parttól, a kapitány dühösen szuszogva kiszállt, a kocsi mögé került, kinyitotta az ajtót. Az elgyötört öregasszony fáradt riadtsággal nézett a kőber alá behajoló bőrkabátos férfira. Alexa is kiszállt és oda került, de mielőtt kétoldalt belekaroltak volna a kiemelt utasba, a kapitány intett a sógorának, hogy vegye a vállára a követ, aztán elindultak az éjszakában.

Náderdők szélén, zsombékos területeket kerülgetve csörtettek a folyó felé. Mentek pállottan és zihálva, a tehetetlen öregasszony néha aléltan előredőlt, ilyenkor a magasba emelték, hogy csak a cipője orra szántotta a földet. De vonszolták tovább. Mentek örvényférgek, szemes ostorosok, mézgás füvek és keserűcsucor között, őscsillósok, zöld varangyok, kányabangita és víziskorpiók között, borostyáncsigák, ebszölő és lómenta között, magányos os-

torosok, gyökérlábúak, gyilkos csomorika és koldustetű között, békapiócák, gyűrűsférges, tövises kökénybokor és fekete bodza között.

– Héhé, mamikám, héhé! – kunkorodott elő egy idő után a kapitányból valami vidám rikoltás, mintha ebben az igyekvésben, előretörésben dalolni vágyott volna a lelke, vagy valami különös érzés uralkodott volna el rajta, amelynek okát ő maga sem tudta. Tévútra szaladt indulat lehetett ez, mely egy másfajta öncsaló érzésben keresett kielést, mintha a halálra ítélt öregasszonyt cipelve jót tenne a siettetésével, s mintha valóban a fiához igyekezne vele.

Bármi volt is az oka az idétlen kurjongatásnak, a kapitány egyre szaporábban folytatta a fogoly biztatását, önmagát és a sofőrt is hajtva az erőltetett menetelésben. Alexa hátát a kabát tömésén át is horzsolta a kődarab, miközben a sötétben bukdácsolt, és jobb karjával igyekezett átemelni a tócsákon a nyomorultat, ezt a kis fekete pitypangot, aki most mégis súlyos volt, mint a véresen összetöppedt hús. És amikor Adonisz ismét rákezdte, hogy „ne félj, anyuskám, nemsokára meglátod a te egyetlenedet, és együtt fogtok örvendezni”, őbenne már sistergett a düh, és vicsorogva odasziszegte a sógorának félelme és ziháló gyötrelme alól:

– Hagyd már abba, ember, mert nem bírom tovább!...

Vonszolódtak a vakgőték és a tavikagylók között, a nagy meztelen csigák és a tüzescsalánok között, és a két kis barázda, amelyet Forrás Mária csatos cipője húzott a földön, láthatatlan gyász-kocsi kerekeinek nyoma volt, és a gyász-kocsit láthatatlan lovak húzták nyihogva és hangosan szellentgetve az iszapba ragadó terütől. Aztán már ott voltak a part fölé nyúló szirten, s bár a víz piszkosan örvénylett odalent, deszkadarabokat, fatörzset, szemetet forgatva, a visszaverődő éjszakai fénytől kissé mégis megvilágosodott a táj, s ebben az ónos, tompa csillogásban mindhárman sejtették a bűdös szagot lehelő mélységet, s érezték, hogy reng alattuk a föld a gátról leszakadó víztömegetől.

Az öregasszony fölnyitotta a szemét, és a két apró, kék üvegdarabkában megcsillant egy távoli hegyi viskó ablakának a fénye.

– Na! – mondta ekkor a kapitány a sógorának más hangon, bosszúsan, türelmetlenül. – Mit gatyázol?!... Tedd már fel neki azt a nyakéket!

De Alexa egy ideig még mozdulatlanul állt, lába elé engedve a követ, mintha valóban Dávid-parittyából kellene elhajítania, s ő egyelőre a célt mérlegelné. Aztán elhatározta magát. És a kapitány, csizmája talpát az öregasszony hátgerincének feszítve, hatalmas indulattal ellökte a szennyes áradat fölé...